

Mgr. Ján Janso, Černyševského 19, 851 01 Bratislava, SLOVENSKO

Vážený pán prezident,

Vážený prvý občan Slovenskej republiky,

Vážený pán Kiska,

v apríli tohto roka som Vám zaslal list, v ktorom som sa obrátil na Vás ako na najvyššieho reprezentanta občanov Slovenskej republiky. **Pozorne som sledoval Vašu predvolebnú kampaň. Prišli ste so silnou myšlienkou: Slovensko potrebuje občianskeho prezidenta,** ktorý má nadhľad, vidí súvislosti a ktorý nie je iba „predĺženou rukou“ politických strán či iných mocenských zoskupení, ktoré majú vplyv a sú práve pri „koryte“.

Občianskym prezidentom je ten, kto je prezidentom všetkých občanov a koná v záujme celku spoločnosti.

Tento môj druhý list, ktorý práve čítate, chce ponúknuť inovatívne východisko pre riešenie väčšiny občianskych problémov s ktorými sa v našom verejnom živote stretávame, model rozvinutej, občianskej demokracie, ktorej súčasťou je /ale nie jedinou/ aj zastupiteľská demokracia.

Súhlasím s Vami: **Prišiel čas občianskych pohľadov a riešení, ktoré by boli účinnou protiváhou úzko stranických či iných skupinových záujmov bez ohľadu na to, akú majú podobu.** Nakoniec, čo spája napriek rozdielom ľavicu, pravicu alebo tých v „strede“ ba aj extrémistov či mnohých „nezavislých“? Túžba po moci, ktorá v konečnom dôsledku zvýhodňuje jedných na úkor druhých? Slúži takáto moc celku alebo je to moc, ktorej má slúžiť celok? Kto tu profituje z toho, že iní strácajú? Čo nám ukazuje každodenná prax?

Vo svojich predvolebných vystúpeniach ste neraz hovorili o svojej vlastnej skúsenosti: Jednou vecou sú vyhlásenia a tvrdenia politikov, ktoré majú tendenciu „upravovať“ skutočnosť podľa seba, druhou je každodenný život nás „obyčajných“ ľudí.

Nosil by som drevo do lesa keby som sa tu zoširoka rozpisoval o všeobecne známych faktoch akými sú trebárs vysoká miera korupcie u nás, problematická vymožitelnosť práva, neprimeraná sociálna a príjmová polarizácia, vysoká miera nezamestnanosti...a mohol by som ešte dlho a dlho pokračovať.

Čo je v hlbokom pozadí týchto problémov s ktorými sa dennodenne stretávame? Majú spoločného menovateľa?

Mohla by byť týmto menovateľom aj malá účasť nás občanov na riadení nášho vlastného štátu?

Ak je to tak, potom je tu priestor pre rôzne skupiny, ktoré konajú predovšetkým vo vlastnom záujme. Navonok používajú neraz sofistikované metódy „ako na to“, ich postupy sú zdanlivo legitímne, ale aké sú dôsledky ktoré usvedčujú týchto architektov márnosti? Celoplošné ignorovanie záujmov spoločenského celku podľa zásady „najprv sa najeme my a ak zostane, dáme sa najesť aj ostatným“ (košeľa je bližšie ako kabát). A vonkajší prejav tohto stavu?

Zrejme prevažná časť (chronických) problémov s ktorými sa vo verejnom živote (dlhodobo) stretávame.

Moc, ktorá uprednostňuje svoje vlastné politické a ekonomické záujmy rafinovane prikryté figovým listom zastupiteľskej demokracie, sa stala v našej spoločnosti inštitútom riadenia číslo jeden. Ak takýto inštitút funguje ako systém, aké môžu byť potom dôsledky?

Keď nedokáže účinne riadiť a kontrolovať sám seba tak, aby bol na PRVOM mieste záujem CELKU SPOLOČNOSTI, čo potrebujeme urobiť, aby to dokázal?

A nebolo by východiskom a riešením PODSTATNE rozšíriť možnosti občanov vstupovať do procesov rozhodovania či už na štátnej, regionálnej alebo lokálnej úrovni?

V Ústave Slovenskej republiky (článok 2) sa píše:

„Štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov alebo priamo“.

Vážený pán prezident,

prichádzam za Vami s podnetom, ktorý sformulujem najprv do podoby otázky:

Je súčasná podoba ZASTUPITEĽSKEJ DEMOKRACIE u nás PRIMERANÝM rozhodovacím mechanizmom pre kompetentné „menežovanie“ tak zložitého sociálneho organizmu akým je MODERNÁ spoločnosť? Stačí iba „vylepšovať“ túto zaužívanú a zabehanú formu demokracie, aby sme mohli optimalizovať riadiace procesy spoločnosti? Mnohí si myslia, že áno. No ľudia s iným názorom kladú otázku:

A nie sú problémy, o ktorých som sa tu iba okrajovo zmienil, aby som naznačil súvislosti, (a mnohé iné, ktoré sú „verejným tajomstvom“) fundamentálne problémom úzkeho chápania demokracie, ktorá sa celkom bežne REDUKUJE na jej zastupiteľskú formu?

Nezodpovedala by viac potrebám doby taká forma demokracie, ktorá by okrem tej zastupiteľskej dávala ROVNAKÚ možnosť vstupovať do rozhodovacích procesov občanom aj prostredníctvom priamej demokracie (známy je napríklad aj švajčiarsky model) a kompetentnej demokracie opierajúcej sa o vedu a CELÚ odbornú verejnosť?

Ide tu, vážený pán prezident, o potrebu rozšírenia a prehĺbenia demokracie tak, aby bola na úrovni požiadaviek doby, požiadaviek ZNALOSTNEJ civilizácie začiatku 21. storočia. Ide o zásadnú systémovú zmenu v riadení spoločnosti, o prehĺbenie a rozšírenie demokracie cestou demokracie samotnej.

S čím teda prichádzam? Čo je meritom vecí? Celkom jednoducho sa to dá napísať takto: **Aby mohla moderná demokracia účinne fungovať je nevyhnutné, aby sa dostali do mocenskej rovnováhy tieto jej tri zložky:**

- a) **zastupiteľská demokracia /hlavná forma demokracie u nás/**
- b) **priama demokracia /okrajová forma demokracie/**
- c) **kompetentná demokracia /táto forma demokracie u nás ešte neexistuje/**

Kompetentná demokracia je založená na ROVNAKEJ možnosti vstupovať do rozhodovacích procesov vo verejnom priestore stranickým aj stranicky nezávislým vedcom a odborníkom /spolu aj s ich riešeniami/. Hlasy voličov, ktorých sa riešenia týkajú, rozhodnú v priamej voľbe, ktorému riešeniu dajú prednosť. Toto rozhodnutie, pokiaľ bude v súlade s Ústavou SR, bude pre riadiace orgány či už „hore“ alebo „dole“ záväzné.

Aká je dnes ale skutočnosť?

Rozhodujú predovšetkým politické strany, hnutia a rôzne záujmové skupiny. Inštitút priamej demokracie je u nás ešte stále v plienkach, o inštitúte kompetentnej demokracie, do ktorého by sa mohla zapojiť CELÁ odborná verejnosť ani nehovoriac: Ten je u nás piatym kolesom... pri voze. Mocenské ekonomické a politické zoskupenia majú „svojich odborníkov“, ktorí upravujú realitu vždy tak, aby zodpovedala záujmom ich chleboďarcov.

Nezávislá, verejne TRANSPARENTNÁ vedecká a odborná oponentúra riešení odborníkov /ktorých si vyberajú politické strany a hnutia/, ktorá by bola akceptovaná v rozhodovacích procesoch štátu, je zatiaľ iba zbožným snom.

Čo znamená PRINCÍP ROVNOVÁHY MOCI medzi zastupiteľskou, priamou a kompetentnou demokraciou?

Znamená vo svojej PODSTATE toto:

VŠETKY koncepčné rozhodovacie procesy týkajúce sa občanov a spoločnosti, či už „hore“ na úrovni riadenia štátu alebo „dole“ na úrovni riadenia v samosprávach, budú VŽDY otvorené obom možnostiam t.j. stranickým a občianskym riešeniam. Občan si bude môcť vybrať ktorým dá svoj hlas. Riadiace orgány spoločnosti sa tak stanú odhora až dole „mixom“ pozostávajúcim zo stranických a občianskych nominantov, ktorí NEMOŽU rozhodovať o veciach verejných bez predchádzajúcej celospoločenskej vedeckej a odbornej diskusie k danému problému. Formou takejto diskusie, dialógu, by boli vedecké a odborné, verejné konkurzy do ktorých by mohol vstupovať každý občan, ktorý má riešenie.

Čo sa stane ak sa budú môcť vo verejnom priestore a vo verejnej súťaži stretnúť riešenia stranických nominantov s riešeniami občanov stojacich MIMO politických strán a hnutí? Ak sa vytvorí legislatívne LEGITÍMNE konkurenčné prostredie, v ktorom budú mať stranické a občianske riešenia ROVNAKÚ možnosť uchádzať sa o priazeň voličov, vznikne úplne nová situácia.

Konkurenčné prostredie medzi stranickou a občianskou politikou podľa navrhovaného modelu občianskej demokracie /OD/ sa tak stane aj ODBORNE KOMPETENTNÝM konkurenčným prostredím. Tento nový prvok v rozhodovaní stelesňuje u nás ešte neexistujúca KOMPETENTNÁ DEMOKRACIA. Kompetentná demokracia vytvorí legitímny priestor pre VEREJNÚ a TRANSPARENTNÚ súťaž stranických a občianskych vedeckých a odborných riešení týkajúcich sa AKÝCHKOL'VEK koncepčných problémov nachádzajúcich sa vo verejnom priestore. Požiadavka kompetentnej demokracie, ktorá vyvažuje vzťah zastupiteľskej a priamej demokracie znamená, že KTORÁKOL'VEK strana uchádzajúca sa o hlasy voličov musí predložiť vedecké a odborné riešenia problémov, ktoré považuje za najlepšie. Verejná diskusia a oponentúra stranických a občianskych riešení občana nielen informuje ale aj vzdeláva: Rozhoduje sa na základe znalosti predložených riešení. Riešenia, ktorým dá v priamom hlasovaní prednosť a ktoré budú v súlade s Ústavou SR sa stávajú pre činnosť riadiacich orgánov záväznými.

Poslaním tohto listu, vážený pán prezident, nie je popisovať celú „technológiu“ občianskej demokracie. **Zámernom je ukázať, že myšlienka občianskej demokracie má inovatívnu silu a jej praktické domyslenie a „rozmenenie na drobné“ by mohlo mať zásadný význam pre skvalitnenie rozhodovacích procesov v štáte aj na úrovni samospráv.** Stali by sa viac kvalifikovanými, transparentnými a vyjadrovali by vôľu nielen stranicky organizovaných občanov. Zmenšili by priestor pre korupciu na minimum. Občianska demokracia je ako tie tri Svätoplukove prúty: Umožňuje spoluprácu a vzájomne vyváženú kontrolu všetkých svojich 3 zložiek na najvyššej možnej úrovni, pretože je do tohto procesu zapojená, okrem politických strán a hnutí, celá laická aj nezávislá odborná verejnosť. Ak ľudia pocítia, že ich hlas sa počíta, že môžu v priamych a odborne kompetentných voľbách účinne ovplyvňovať chod spoločnosti na všetkých jej úrovniach, môže to dramatickým spôsobom posunúť „ducha doby“ smerom od bezmocnosti, apatie a straty dôvery (prečo máme tak vysoké percento nevoličov?) k pocitu vlastnej sily, kompetentnosti v rozhodovaní ako aj zodpovednosti za prijaté rozhodnutia.

Vážený pán prezident,

ak žijeme v časech tzv. znalostnej ekonomiky a politiky, v časech demokracie, ktorá by sa mala opierať o vzdelanosť a zapojenie čo najväčšieho počtu občanov do riadenia „vecí verejných“, nie je prvým logickým krokom, aby sa vytvoril priestor pre celospoločenskú diskusiu o novej forme „vlády ľudu“, ktorá by viac zodpovedala výzvam modernej spoločnosti? Otázka je legitímna. Otázkou ale je, prečo sa v doterajších mocenských štruktúrach touto otázkou nikto vážne nezaoberal? Kto na súčasnom stave demokracie u nás získava a kto stráca?

Alebo ešte inak: Čo by sa zmenilo v živote našej spoločnosti keby sme mali Ústavou garantovaný nový spôsob vládnutia občanov, keby sme tu mali rozvinutú OBČIANSKU DEMOKRACIU založenú na vyvážení moci plynúcej zo spojenia zastupiteľskej, priamej a kompetentnej demokracie?

Čo by bolo potrebné zo strany nás občanov urobiť, aké konkrétne kroky, vážený pán prezident, aby sme Vás mohli požiadať o priamu podporu vzniku celospoločenského fóra, ktoré by mohlo rozpracovať a do praktickej podoby uviesť myšlienku občianskej demokracie u nás?

Tento list je zároveň aj listom verejným, aby mohli do procesu pýtania sa, kladenia otázok a hľadania riešení vstúpiť všetci občania Slovenskej republiky.

S úctou

Mgr. Ján Janso

Príloha: Prvý list novozvolenému prezidentovi pánovi Kiskovi datovaný 1. apríla 2014